

Халатур Олександр Валентинович, аспірант Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Активізація інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва

Анотація. У статті систематизовано теоретичні і методологічні підходи до управління інвестиційним забезпеченням інноваційного розвитку АПК. Досліджено параметри системи інвестиційного забезпечення інновацій на підприємствах АПК, проаналізовано економічні механізми розвитку інноваційної діяльності в АПК. Запропоновано підходи до розробки комплексної програми по залученню інвестицій в агропромисловий комплекс. Ключові слова: агропромисловий комплекс; інновації; інвестиції; ефективність; державне регулювання.

Постановка проблеми. У сучасних умовах в Україні йде процес модернізації економіки. Однак останнім часом намітилася тенденція, пов'язана з великим розривом у соціально-економічному розвитку між агропромисловим комплексом та іншими галузями. У зв'язку з цим, однією з найбільш актуальних проблем агропромислового комплексу є модернізація інноваційної та інвестиційної політики, створення сприятливого інвестиційного клімату, активізація інноваційної й інвестиційної діяльності всіх господарюючих суб'єктів. Складність агропромислового виробництва і його специфіка визначають своєрідність підходів і методів управління інноваційною діяльністю, сполучення різних типів інновацій, посилення ролі держави в стимулюванні інновацій. Варто підкреслити, що особливості сільськогосподарського виробництва характеризуються високим рівнем ризиків інноваційних процесів.

Аналіз останніх публікацій. Головні принципи інноваційної науки, у тому числі стосовно підприємств АПК, висвітлено в працях відомих закордонних і вітчизняних фахівців. У числі перших – Л. Водачек [1], Б. Санто [8], Б. Твісс Катерина О. Соловчук, 2015 1 National Academy of Management, Kyiv, Ukraine. [10], Р. Фостер [13], Й. Шумпетер [14] та ін. Серед вітчизняних

слід відзначити О. Громова [2], В. Губенко [3], О. Жидяк [4], О. Ляшенка [6], В. Смолинського [9], Т. Уманець [11], В. Федоренко [12] та ін.

Метою дослідження є визначення ролі інновацій та інвестицій в економіці агропромислового комплексу, включаючи виявлення його потенціалу і точок росту.

Основні результати дослідження. На нашу думку, система інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства АПК являє собою сукупність пов'язаних між собою центрів відповідальності інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку інтегруючої фінансово-промислової групи і входних у неї агропромислових підприємств, які відтворюють оптимальні інвестиційні грошові потоки, спрямовані на реалізацію інновацій і здійснюють генеруваний синергетичний ефект.

В АПК можна виділити 4 основні напрямки інновацій: селекційно-генетичні, виробничо-технологічні, організаційно-управлінські та економіко-соціоекологічні [4, 266–267]. Аналіз сучасних тенденцій розвитку світового агропромислового виробництва дозволяє зробити висновок, що сутністю АПК є інтеграція взаємозалежних видів і підвидів економічної діяльності в галузях сільськогосподарського і промислового виробництва, пов'язаних між собою технічно, технологічно, економічно, фінансово й організаційно на основі державної, приватної і змішаної форм власності різного територіального розміщення в інтересах випуску на інноваційному обладнанні суспільно необхідного інноваційного кінцевого продукту за мінімальних витрат і максимальних фінансових результатів. Тоді формами АПК будуть різним чином структуровані господарюючі суб'єкти, такі як агропромислове підприємство, агропромисловий комбінат, агропромислове об'єднання, корпорація АПК, холдинг АПК і фінансово-промислова група АПК. Наприклад, агропромислове підприємство поєднує виробництво і реалізацію сільськогосподарської і промислової продукції в рамках одного господарюючого суб'єкта. У свою чергу, фінансово-промислова група включає у свій склад не тільки сільськогосподарські, промислові, торговельні і

транспортні компанії, але й кредитні, фінансові, страхові й інші організації. На наш погляд, розробка і впровадження інновацій є основою економічного зростання світового АПК у цілому.

Аналіз світової практики функціонування АПК показує, що важливою умовою інноваційного розвитку є формування міжнародного ринку інноваційних технологій в АПК, що забезпечує прискорення інноваційних процесів, про що свідчить досвід найбільш розвинених країн. При формуванні стратегії інноваційної діяльності принципово важливим є вибір визначального вектора державної політики. Найбільшого поширення за кордоном одержала державна політика, яка базується на механізмах фінансової підтримки НДДКР (державою, інвестиційними фондами, бізнесом тощо), а також на формах права на об'єкти інтелектуальної власності. Особливість американської структури управління НТП – тісна взаємодія держави і приватного бізнесу, значна частина змішаних організацій фінансується з державних і приватних джерел. У США держава робить значний внесок у розвиток аграрної науки – близько 1 млрд дол. США на рік. Ці кошти складаються із коштів федерального бюджету (менше половини) і коштів бюджетів штатів. Найбільш активну роль в інноваційному стрибку індустріально розвинених країн грає внутрішньофірмова наука, інтегрована в реальний сектор економіки. У таких країнах ЄС, як Велика Британія, Франція, Чехія, Австрія, Бельгія і Німеччина, на її частку доводиться 62–70 % загальних витрат на науку, у США – 70 %, Китаї – 71 %, Швеції, Японії та Ізраїлі – 75–77 % [5, 26–28]. Дослідження ефективно поєднуються з аутсорсингом послуг наукових центрів і університетів. Такий розподіл дослідницьких зусиль дозволяє фірмам розвивати власний інноваційний потенціал, залишаючись при цьому в центрі потоків науково-технічної інформації. В основі всіх процесів управління науково-інноваційною діяльністю (НІД) лежить планування, хоча воно носить обмежений характер і нерозривно пов'язане з фінансуванням (бюджетуванням) або здійснюється паралельно. Набір методів і засобів державної політики, спрямованих на розвиток інноваційної активності, досить широкий, хоча її

варіанти, рушійні сили і організаційні рішення в різних країнах мають свої особливості. У більшості країн здійснюється планування науково-технічної діяльності, спрямоване на усунення ризику дублювання робіт, урахування довгострокових міждисциплінарних досліджень, установлення деякого абсолютного рівня обсягів фінансування НДДКР із суспільних фондів (бюджету).

Одним з напрямків підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності в АПК може стати розробка комплексної програми по залученню інвестицій в агропромисловий комплекс як основа модернізації інвестиційної політики. Дана модель повинна містити у собі 3 основних складові: інвестиційна привабливість, управління інвестиційним процесом, заходи з поліпшення інвестиційного клімату.

Висновки. Інституціональні заходи щодо поліпшення інвестиційної діяльності припускають створення інфраструктури підтримки інвестиційної активності. Зокрема, повинні бути створені:

- агентство інвестиційного розвитку;
- регіональний інвестиційний і венчурний фонд;
- система супроводу інвестиційних проектів;
- PR-служба інвестиційної спрямованості.

Заключним етапом програми є розробка заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату конкретного регіону або підгалузі АПК. Вирішення завдань, які стоять перед АПК, можливе тільки в руслі інноваційного розвитку. До основних напрямків інноваційної політики належать: забезпечення правового регулювання інноваційного розвитку і захисту інтересів його учасників; здійснення прямої і непрямой підтримки створення і освоєння інновацій; визначення і реалізація пріоритетного розвитку; розвиток ефективних форм партнерства й кооперації, формування організаційно-економічних структур; підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності для АПК; пріоритетний розвиток матеріально-технічної бази АПК; розвиток міжнародного співробітництва в галузі інновацій.

Таким чином, основними факторами, що стримують розвиток інноваційних процесів в АПК, є:

- диспаритет цін на сільськогосподарську і промислову продукцію;
- посилення монополізації АПК і криміналізація торговельних ринків;
- дефіцит кваліфікованих робочих кадрів, керівників і фахівців;
- слабке управління НТП, відсутність тісної взаємодії держави і приватного бізнесу.

- різке зниження витрат на аграрну науку, непідготовленість кадрів, низька маркетингова робота, низький рівень платоспроможного попиту на інноваційну продукцію;

- різке зниження фінансування заходів з освоєння науково-технічних досягнень у виробництві і відповідних інноваційних програмах;

- відсутність системи стимулювання розвитку інноваційного процесу в АПК тощо.

Одним з пріоритетів науково-технічної та інноваційної політики в АПК повинна стати державна підтримка фундаментальної і прикладної наук з орієнтацією на впровадження наукових розробок у сільгоспвиробництві. Для підвищення інноваційної активності суб'єктів АПК і інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва необхідні консолідовані зусилля з боку як загальнодержавних, так і регіональних органів влади і аграрного бізнесу, спрямовані на формування інноваційної інфраструктури. Розробка комплексної програми по залученню інвестицій дасть можливість поліпшити інвестиційний клімат інноваційного регіону або підгалузі АПК, провести селекцію наявних інвестиційних проектів і ініціювати нові проекти з високим рівнем комерційної ефективності, залучити необхідні інвестиційні ресурси в агропромисловий комплекс.

Література:

1. Сутність інновацій та розвиток інноваційної діяльності аграрних підприємств // Таврійський науковий вісник.– 2018.– Вип. 69. – С. 231–236.

2. Губенко В.І. Інноваційна модель управління аграрним підприємством // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків, 2016. – С. 260–263.
3. Жидяк О.Р. Сучасні проблеми інноваційного розвитку в аграрній сфері // Науковий вісник.– Серія: Економічні науки.– Львів, 2018. – С. 265–268.
4. Инновационное развитие – основа модернизации экономики России: национальный доклад. – М.: ИМЭМО РАН, ГУ-ВШЭ, 2017. – 168 с.
5. Ляшенко О.А. Інноваційно-інвестиційне проектування органічного виробництва аграрної продукції // Наукові праці. – Серія: Економічні науки.– Полтава, 2019. – С. 102–107.
6. Перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору України в сучасних умовах // Шляхи відродження галузей льонарства і коноплярства та підвищення ефективності їх наукового забезпечення. – Суми, 2016. – С. 238–241.
7. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Пер. с венг.; Общ. ред. и вступ. ст. Б.В. Сазонова. – М.: Прогресс, 1990. – 295 с.
8. Смолінський В.Б. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки // Науковий вісник. – Вип. 21.2. – Львів, 2018. – С. 286–290.
9. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.
10. Уманець Т.В. Сучасні шляхи залучення інвестицій в аграрний сектор України // Формування ринкової економіки. – К., 2018. – Ч. 2: Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи. – С. 14–22.
11. Федоренко В.Ф. Инновации обеспечат значительный прирост аграрного производства // Информ. бюл.– 2017.– №4. – С. 45–48.
13. Фостер Р. Обновление производства: атакующие выигрывают / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987. – 272 с.
12. Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982. – 462 с.